

УПАТСТВО
ЗА ПОДГОТОВКА НА ДОДАТОКОТ НА ДИПЛОМАТА
(DIPLOMA SUPPLEMENT)

Примерите кои се наведуваат во упатството служат како илустрации кои можат да се приспособат на своите потреби. Во случаите кога во одредена целина на додатокот на дипломата постои потреба за дополнителни информации, тие може да се вклучат доколку соодветствуваат со целината и доколку се пресудни за разбирање на образовната квалификација. Тоа особено се однесува на целините чија содржина не е строго дефинирана (3, 4, 5 и 6).

1. Податоци за носителот на дипломата

- 1.1. **Име:** наведете го името на студентот.
- 1.2. **Презиме:** наведете го презимето на студентот.
- 1.3. **Датум на раѓање, место и држава на раѓање:** наведете ги датумот (ден, месец и година), местото и државата на раѓање.
- 1.4. **Матичен број:** оваа целина треба да овозможи недвосмислено препознавање на студентот кому му се издава документот и треба да содржи ЕМБ на студентот (единствен матичен број) и број на студентското досие.

2. Податоци за стекнатата квалификација

- 2.1. **Датум на издавање:** наведете го датумот кога е издадена дипломата за стекнатата квалификација.
- 2.2. **Назив на квалификацијата (на македонски јазик, односно јазикот на кој е издадена дипломата):** наведете го полниот назив на квалификацијата онака како што е напишан на дипломата, односно документот. Називот на квалификацијата треба да одговара на одредбите од Законот за високото образование, односно Законот за научно-истражувачката дејност, како и називот наведен во студиската програма. Наведете доколку се работи за заедничка диплома или ако квалификацијата ја издаваат повеќе високообразовни установи. Наведете ако дипломата носи и титула пропишана со посебен пропис и наведете за која титула

се работи. Наведете доколку таа титула е заштитена со закон. Наведете ако со завршувањето на студиите лицето може да работи како стручно лице во некое подрачје (на пр. професор или наставник). При наведување на називот, употребете називи кои се прилагодени на одреден род. Во овој оддел можете да го наведете и само степенот на квалификацијата, без назначување на студиското подрачје.

- 2.3. Име на студиската програма:** Наведете го главното студиско подрачје, полето и областа на студиите. Ако постојат поддисциплини и специјализации јасно наведете кои се тие. Наведете и доколку се работи за двопредметни студии. Во оваа целина треба да се наведе научното подрачје во чиј рамки се изведува студиската програма. Во оваа целина не е потребно да се наведува степенот на квалификацијата (пр. додипломски, односно прв циклус). Во додатокот на дипломата на странски јазик во оваа целина употребете го и тој јазик.

Пример:

- Технички науки – електротехника – слаба струја
- Хуманистички науки – филологија – англиски јазик и книжевност
- Општествени науки – социологија – економска социологија
- Биотехнички науки – шумарство- обработка на дрво

- 2.4. Име (на службен јазик) и статус на високообразовната/научната установа која ја издава дипломата:** наведете го името на високообразовната установа која ја доделува квалификацијата. Наведете ги следните податоци врзани со правниот статус на високообразовната установа: вид на високообразовната установа, дали е јавна или приватна, решение за акредитација и датум на решението за исполнетост на условите за почеток со работа. Ако високообразовната установа поминала низ посебна постапка за акредитација (на пр. странска) или со посебна постапка и е вреднуван квалитетот да се наведе во оваа целина. Ако дополнителна диплома се издава за заеднички студии или двоструки студии (joint or double degree) наведете го правниот статус на сите високообразовни установи кои ги изведувале студиите со назначување на деловите на студиските програми што се изведувале.

Пример:

Државен универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, Правен факултет во Кочани, Решение за акредитација на Одборот за акредитација бр., Решение за почеток со работа на Министерството за образование и наука бр. и датум,

- 2.5. Име и статус на установата (доколку е различна од 2.4.) која ги администрира студиите:** Оваа целина се однесува на установата која е одговорна за реализација на студии. Во некои случаи оваа установа може да биде различна од установите од 2.4, и со тоа овде наведете ги соодветните податоци предвидени во 2.4.

- 2.6. Јазик на наставата:** Наведете го јазикот или јазиците на кои се изведуваат наставата и испитите. Ако постои значителен дел на обврски на студиите за кои на студентот му било потребно познавање на странски јазик за совладување на материјата која е предмет на студиите (пр. книжевност на странски јазик) наведете го тоа во оваа целина. Може да се наведе и бројот на ЕКТС кредитити стекнати со совладувањето на овие обврски.

3. Податоци за степен (циклус) на квалификацијата

Во оваа целина се дефинираат степените на квалификациите : вид на студиската програма (дали студиите се академски или стручни), циклус на студиската програма, званично траење на студиската програма, условите за запишување на студиите.

- 3.1. Вид на квалификацијата (академски/стручни студии):** наведете дали се работи за универзитетски (академски) студии или за стручни студии.
- 3.2. Степен (циклус) на квалификацијата:** наведете за кој степен (циклус) на студии се работи – прв циклус (додипломски студии), втор циклус (специјалистички /магистерски студии), трет циклус (докторски студии).
- 3.3. Траење на студиската програма (искажано во години и ЕКТС кредити):** наведете го предвиденото траење на студиите по семестри и години како што е наведено во решението за акредитација. Наведете ја и работната оптовареност на студентот изразена во минимум ЕКТС кредити потребни за завршување на студиите. Наведете, доколку тоа е предвидено за даден циклус на студии, дали е дадена можност за продолжување на академскиот статус или продолжување на времетраењето на студиите. Потребно е да се наведат и други значајни составни делови на студиите, какви што се подолга пракса или теренска работа. Пожелно е да се даде дообјаснување за траењето на студиите преку наведување на работни саати неделно помножен со бројот на неделите.
- 3.4. Услови за запишување на студиската програма:** наведете го степенот на образование кој е потребен предуслов за пријавување за запишување на наведените студии. Во самиот назив на степенот на образование наведете го минималното траење на тие степени по семестри или години или по број на стекнатите ЕКТС кредити (со што се опишува работната оптовареност на студентот). Доколку високообразовната установа утврдила точен назив на квалификацијата која е предвидена за запишување на тие студии, наведете го тој назив. Доколку високообразовната установа определила дополнителни услови за запишување на студиите, наведете го тоа. Доколку постојат голем број исклучоци, или доколку условите се одредуваат поединечно, упатете на местото каде можат да се добијат точни информации за условите за запишување. Доколку како услов за запишување на студии се признаваат некои елементи на неформално учење, наведете го тоа овде.

4. Податоци за содржините и постигнатите резултати

- 4.1. Начин на студирање (редовни, вонредни):** оваа целина се однесува на начинот на студирање на студиската програма. Овде се опишува на кој начин студирал конкретниот студент за кого се издава додатокот на диплома (редовни студии или вонредни студии) и како ги завршил наведените студии.
- 4.2. Барања и резултати на студиската програма:** во оваа целина е потребно да се наведат сите информации кои на читателот на додатокот на дипломата ќе му помогнат да разбере кои знаења, вештини и компетенции стекнува студентот кој ги завршил наведените студии. Притоа, наведете ги минималните услови за стекнување на наведената квалификација. Наведете и ако покрај испитите постојат и други задолжителни елементи на студиите кои студентот треба успешно да ги задоволи. Наведете ги и условите за завршување на студиите, какви што се минималната должина на завршниот труд, дали е потребно завршниот труд да се одбрани, дали постои пракса и колку е нејзиното траење и дали постои завршен испит. Доколку во додатокот на дипломата не ги наведете сите детални податоци, наведете ја веб страницата на која тие можат да се најдат.
- 4.3. Податоци за студиската програма (т.е. модули или единици на студирање), оценки и ЕКТС кредити:** во оваа целина се опишуваат обврските кои ги имал студентот за време на студиите, што положил и каков успех постигнал. Наведете податоци за сите положени предмети, вежби, семинари и други студиски обврски во согласност со студиската програма. Наведете дали студентот напишал и одбрал завршна работа и која му била темата. Наведете, доколку постојат податоци, како се ЕКТС кредитите или работното оптоварување поделени по делови на предметот (пр. предавања, вежби, семинари, самостојна работа). Доколку додатокот на дипломата се однесува на заеднички студии, во овој дел на додатокот на дипломата наведете која обврска е изведена и положена (модули и единици на студирање) и на која високообразовна установа.

Доколку високообразовната установа издава посебен завршен препис на оценки (уверение за положени испити) тогаш е доволно во овој дел на додатокот на дипломата да се повика на тој препис на оценки. Во тој случај студентот нема да може да го користи овој додаток на дипломата ако кон него не го приложи и завршниот препис на оценките.

Во оваа целина треба да бидат наведени следните податоци:

- Реден број на предметот;
- Код (шифра) на предметот;
- Назив на предметот;
- Предвиден број на часови за настава за секој предмет;
- Завршна оценка за секој предмет;
- Стекнати ЕКТС кредити за секој предмет;
- Семестар или година на студии во кој предметот е слушан;

- Изборни прдмети (со наведување на семестарот или годината во која се слушани);
- Име и презиме на менторот на завршниот труд;
- Дали постоела обврска за одбрана на завршниот труд и ако постоела, кога е одбранет;
- Датум на завршување на студиите;
- Датум на почеток на студиите;
- Број на исправата за завршување на студиите (диплома или свидетелство);
- (За заеднички студии) која обврска е изведена на која високообразовна установа, како и на која високообразовна установа е положена.

4.4. Систем на оценување и, доколку е можно, постигнати резултати по одделните елементи земени превид при оценувањето: во оваа целина подетално опишете го системот по кој се оценувал успехот на студентот, односно наведете ја шемата на оценки од 5-10, при што 5 е негативна оценка. Наведете го учеството на остварените активности во добивањето на оценката, какви што се редовноста и активноста на студентот, изработените семинарски и други писмени обврски, положените колоквиуми и др.. Доколку некои делови на студиската програма се оценувале описно, во тој случај во оваа целина за тие обврски напишете „завршено“ („completed“).

Во оваа целина ги наведувате критериумите за добивање на оценките (пр. за оценка 6 е потребно да се постигнат 51-60 поени; за оценка 7 е потребно да се постигнат: 61-70 поени и тн.).

Наведете дека за завршување на студиите е неопходно студентот да добие преодни оценки по сите предмети од студиската програма.

4.5. Просечна оценка во текот на студиите: Наведете ја просечната оценка на студиите. Доколку постои посебен назив за постигнатиот успех, наведете го и него. Во додатокот на дипломата на странски јазик паралелно со термините на оценките на странски јазик, наведете и ги и термините на македонски јазик.

5. Податоци за користење на квалификацијата

5.1. Пристап до понатамошни студии: наведете ги повисоките степени на студии за кои квалификацијата нуди пристап и посебно нагласете какви се можностите за продолжување на студиите на високите стручни и на академските студиски програми. Наведете дали постојат дополнителни услови за пристап на повисок степен на студии (на пр. одлука на високообразовната установа за запишување на академски студии доколку студентот завршил стручни студии). Наведете дали постои минимален степен на успех на студии кој студентот можел да го постигне за да може да се запише на повисок степен на студии. Наведете дали квалификацијата е завршна или е само предуслов за продолжување на студиите на повисок степен.

- 5.2. Професионален статус (ако е применливо):** во оваа целина се дефинира професионалниот статус кој студентот го добива со завршувањето на наведената студиска програма. Наведете ја и квалификацијата која им овозможува на студентите вршење на сопствена пракса или дали студентите со завршувањето на студиската програма добиваат некој професионален назив или статус. Во случај квалификацијата да им овозможува на студентите водење на сопствена пракса, но постојат некои услови (како на пр. стручен испит), наведете кои се важечките правила. Наведете, доколку квалификацијата овозможува пристап до регулирана професија која инаку не може да се обавува без квалификација, и дали постојат било какви додатни услови кои студентот треба да ги исполни за почеток на вршење на праксата (пр. предавање во средно училиште).
Во случај кога квалификацијата им овозможува на студентите вршење на пракса или пристап кон регулирана професија, наведете како е тоа регулирано (на пр. услови на гранските комори, закон или нешто друго).

6. Дополнителни информации

- 6.1. Дополнителни информации за студентот:** наведете ги сите дополнителни информации кои не се содржани во претходните целини, а кои се поврзани со проценувањето на целите, степените и користењето на квалификациите. На пр., дали носителот на квалификацијата студирал во странство, или бил на стручна пракса во странство и тн. Можат да се наведат и евентуални награди, стипендија и признанија надвор од наставните активности на студентот. Доколку овде се додаваат информации кои не се составен дел на студиската програма (на пр. работа во студентските организации, студентско претставување, награди или успех на студии кои не ги издала високообразовната установа која ја издава квалификацијата), високообразовната установа треба да овозможи сите студенти под еднакви услови да ги достават информациите за оваа целина. Со оглед на тоа што додатокот на дипломата е јавна исправа за студентот, високообразовната установа треба да ги дефинира условите под кои можат да се користат податоците за студентските активности во текот на студиите кои не ги собрала високообразовната установа.
Во оваа целина наведете доколку студентот завршил заеднички студии или доколку студиите биле изведувани во повеќе држави.
- 6.2. Дополнителни информации за високообразовната установа: (име на установата, адреса, телефон, E-mail, веб и сл.):** наведете каде е можно да се побараат дополнителни корисни информации за квалификацијата, на пр. веб страница на високообразовната установа, ENIC/NARIC одделение и тн. Се препорачува да се наведат податоци за контакт за евентуални прашања.

7. Заверка на додатокот на дипломата

- 7.1. Датум и место:** датум и место на издавање на додатокот на дипломата за студиската програма. Тоа не треба да биде истиот датум кога е издадена исправата за студиската програма (диплома, свидетелство и тн.).
- 7.2. Име и потпис:** Име и потпис на лицето кое го заверува додатокот на дипломата.
- 7.3. Функција на потписникот:** Функцијата на потписникот на додатокот на дипломата.
- 7.4. Печат:** службениот печат на установата која го издава додатокот на дипломата.

8. Податоци за системот на високото образование во Република Македонија

8.1. Видови високообразовни установи: да се даде краток опис на мисијата и дејноста на универзитетот и високата стручна школа.

8.2. Вид на студии: да се објаснат целите на академските и на стручните студии, како и природата на знаењата и вештините што студентите ги стекнуваат со нивното завршување.

8.3. Акредитација на високообразовните установи: да се објасни системот на акредитација и да се наведе улогата на Одборот за акредитација и на Агенцијата за евалуација во обезбедувањето на квалитетот во високото образование.

8.4. Структура на високообразовните универзитетски (академски) студиски програми: да се даде краток опис на циклусите на универзитетско високо образование, нивното времетраење, ЕКТС кредити што се добиваат, стручниот/научниот назив што се стекнува со нивно завршување и тоа на: првиот циклус на универзитетски студии, вториот циклус на универзитетски студии, интегрираните студии, третиот циклус на универзитетски – докторски студии, специјалистичките студии од трет циклус.

8.5. Структура на стручните студии: да се даде краток опис на стручните студии: нивното времетраење, ЕКТС кредити што се добиваат, стручен назив што се стекнува, како и краток опис на специјалистичките стручни студии: нивното траење, ЕКТС кредити и звањето кое се стекнува.

8.6. Услови за запишување на студии: да се наведат условите за запишување на секој вид и секој циклус на високообразовни студии.

8.7. Систем на оценување: да се опише системот на оценување кој се применува во високото образование во Република Македонија.